

University of HUDDERSFIELD

University of Huddersfield Repository

Siddiqui, Kalim

Statskapitalism ingen losning for Indiens fattiga [State capitalism in India]

Original Citation

Siddiqui, Kalim (1990) Statskapitalism ingen losning for Indiens fattiga [State capitalism in India].
Kommentar.

This version is available at <http://eprints.hud.ac.uk/id/eprint/16772/>

The University Repository is a digital collection of the research output of the University, available on Open Access. Copyright and Moral Rights for the items on this site are retained by the individual author and/or other copyright owners. Users may access full items free of charge; copies of full text items generally can be reproduced, displayed or performed and given to third parties in any format or medium for personal research or study, educational or not-for-profit purposes without prior permission or charge, provided:

- The authors, title and full bibliographic details is credited in any copy;
- A hyperlink and/or URL is included for the original metadata page; and
- The content is not changed in any way.

For more information, including our policy and submission procedure, please contact the Repository Team at: E.mailbox@hud.ac.uk.

<http://eprints.hud.ac.uk/>

Statskapitalism ingen lösning för Indiens fattiga

Den statligt planerade industriutvecklingen i Indien har inte hållit vad den lovade, skriver den indiska ekonomen Kalim Siddiqui. Målet att avskaffa arbetslösheten har inte nåtts och fattigdomen har på senare tid till och med förvärrats. Det ökade utländska samarbetet visar dessutom hur bräcklig Indiens väg till självförsörjning är, skriver han.

Kalim Siddiqui

Efter självständigheten sades att det viktigaste hindret för Indiens utveckling var brist på kapital och tekniska färdigheter. Det sades att om fysiskt och mänskligt kapital skapades snabbt skulle resultatet bli en dynamisk tillväxt som skulle minska import av kapitalvaror och skapa en snabb utveckling av industrin. Planen krävde väldiga investeringar, men finansiella resurser var begränsade. Utländska ka-

pitalister var mycket skeptiska och tveklade att delta i företaget. -

Till och med den indiska borgarklassen var för svag för att göra sådana riskabla långsiktiga investeringar. Därför blev det statens uppgift att bygga de stora tunga industrierna och delar av andra industrier. Å den andra sidan lämnades all industri för tillverkning av konsumtionsvaror, även sådant som kylskåp och bilar, till privata företagare.

Snabbt illväxt på åttiotalet

I början på åttiotalet visade den indiska ekonomin upp ett paradoxalt drag: i jordbruket skapade produktionsökning av ris stora statliga livsmedelslager, totalt sparande var 22 procent av nationalprodukten och industrin växte trots en nedgång på sjuttioalet med fem procent. Medelklasshushållen och överklassen, som utgör mindre än 18 procent av hela befolkningen, svarade för en mycket stor del av det inhemska sparandet.

Å den andra sidan visade felnäring hos nästan 40 procent av Indiens befolkning att det var något fel på regeringens politik. De väldiga osälda lagren av spannmål, 25 miljoner ton 1989, betyder att de fattigaste 40 procenten inte har råd att köpa tillräckligt med mat. Dessa livsmedelslager, som skapats med höga subventionerade priser för rika och ganska välbärgade jordbrukare i några få delstater, innebär stora utgifter för staten. De övervältras med hjälp av indirekta skatter till stor del på de fattiga.

1980-talet har utmärkts av stora ekonomiska förändringar i Indien. Livet för övre medelklassen på både landsbygden och i städerna har förbättrats. Som ett resultat har under senare år reklambyråer växt fram som hjälper till att öka försäljning av färg-TV-apparater, videobandspelare, datorer och nya modeller av Maruti-bilar. Det växande välståndet hos medelklassen ses som den viktigaste motorn för "utveckling" och en garanti för stabilitet och ordning.

Den öppna dörrens politik som Rajiv Gandhi förde och som den nya regeringen fortsätter med, kommer att leda till ökad utlandsskuld. Den motsvarar idag 52 miljarder USA-dollar.

Med parollerna "snabb ekonomisk tillväxt", "modernisering" och att främja exporten har regeringen påbörjat utländskt samarbete i stor skala. Institutioner som Världsbanken och IMF rekommenderar Indien att låna mer och gå vidare med sin öppna dörrens politik.

Utländska långivare kommer att vara lyckliga så länge Indien kan betala på sina skulder. För närvarande går omkring 30 procent av inkomsterna i utländsk valuta åt för att betala av på skulderna samtidigt fortsätter de slumområden i städerna, som de fattiga på landsbygden ser som räddningen från fattigdom, hunger och godsägarnas förtryck, kastdiskriminering och hunger, att växa.

Ambitiösa femårsplaner

I mitten av femtiotalet påbörjade Indien sin andra femårsplan, som också är känd som Mahalanobis-modellen. Planen inspirerades av Sovjetunionens tidigare erfarenheter att de viktigaste branscherna i ekonomin skulle vara statliga. Men i Indien var omständigheterna naturligtvis annorlunda än i Sovjetunionen. I Indien var planen till stor del beroende av kapitalistklassen, som såg politiken som en bra möjlighet att öka sina vinster.

För att påskynda tillväxten lades stor vikt på utveckling av kapitalvaror som maskinverktyg och annat. Planerna bortsåg från fördelningsfrågor och antog att rikedomerna som genom ett mirakel på sikt skulle "sippra ner" till de fattiga.

Enligt Mahalanobis planmodell var det akut brist på kapital som begränsade Indiens utveckling. Dessutom var det låga sparandet en begränsning för kapitalackumulering.

I plandokumentet skrev Mahalanobis, att en ökning av "investerings-takten är därför den enda grundläggande lösningen på arbetslösheten i Indien". Det ledde honom till att förordna proportionellt större investeringar i industri som tillverkar kapitalvaror (ibland kallad tung industri eller verkstadsindustri som tillverkar verktygsmaskiner och liknande varor som andra industri-företag använder för sin tillverkning)

än i industrier som tillverkar konsumtionsvaror.

Hans modell ägnade inte tillräcklig uppmärksamhet åt möjliga flaskhalsar, som jordbrukets förmåga att leverera produkter. I planen antogs att jordbruket skulle anpassa sig till marknaden som skulle undergräva strukturella hinder. Mahalanobis insåg inte heller att den inhemska efterfrågan på industrivaror var otillräcklig. Jag menar att han inte tog med den institutionella miljön för sin politik i beräkningen av det efterblivna jordbruket, ökade svårigheter med utländsk valuta, majoritetens låga köpkraft, ett antal komplicerade marknader och planering i en blandekonomi.

Snabb industritillväxt

Den statliga industrin i Indien hade en genomsnittlig årlig tillväxttakt på 7.1 procent under åren 1956 till 1965, men sjönk till 4.7 procent 1967 till 1980. Viktigast för den minskade tillväxttakten var troligen minskade offentliga investeringar, speciellt i infrastrukturella anläggningar, och otillräcklig tillväxt av hemmamarknaden på grund av jordbrukets dåliga utveckling.

En jämförelse av tillväxttakten i de tolv större indiska delstaterna visar att industritillväxten minskade. Efter mitten av sjuttiotalet förekom dock en återhämtning i en del delstater. I delstaterna Maharashtra, Gujerat, Andhra Pradesh, Tamil Nadu och Kartataka, som tillsammans svarar för större delen av Indiens industriproduktion, förekom en markant förbättring efter mitten av sjuttiotalet. Under 1984 till 1988 växte industrins produktion med 8 procent om året, men ökningen av arbetstillfällen stannade på bara 1.4 procent.

Varor för medelklassen

Samtidigt har allt fler industrier som tillverkar varor för masskonsumtion lagts ner och många arbetare har avskedats. Antalet industrier som tillverkar lyxartiklar ökar däremot mycket fort. Ökad efterfrågan på dessa varor avspeglar medelklassens och övre medelklassens stigande inkomster. Regeringen hävdar att det beror på deras åtgärder i enlighet med den nyliberala politiken.

Men utvecklingen vände 1989. De snabbast växande industrierna, som tillverkning av elektroniska varor och

lyxvaror, är starkt importberoende och det ökar utlandsskulden. Den importerade tillväxten, eller "tillväxtsvägen" grundad på utländsk skuldsättning", skapar liksom i Brasilien en hög grad av inkomstkoncentration i ett fåtal händer.

Öppna dörrens politik

Den beror till stor del på politik som öppna dörrar för utländska monopol och att fackföreningarnas rättigheter har inskränkts. Ekonomin är också sårbar för den omgivande miljön.

Den växande offentliga sektorn finansierades till stor del genom budgetunderskott som sedan mitten av femtiotalet lett till en hög inflationstakt.

Politiken var bra för storbourgeoisin, eftersom den minskade inkomsterna för kupongklippare och arbetare. Den hade också negativa effekter för små och medelstora industriägare. På grund av att dessa mindre företagare inte hade råd att hålla lager med råvaror och färdiga varor började de i stället investera i fast egendom och andra spekulativa affärer. Det undergrävde tillväxten av små och medelstora företag.

Politik för självständighet?

Men den tunga industrins ökade tillverkning och minskning av import av spannmål, gjorde att det såg ut som om Indien var på väg att skapa en självständig ekonomi. Och ändock kan man mitt i detta se spår av stagnering. Varor för masskonsumtion började visa en nedgång. Tillverkning av bomullstextilier per person har minskat skarpt sedan tidiga åttiotalet.

Tung industri började köras långt under sin kapacitet. Ågama upptäckte att den inhemska marknaden för deras varor sviktade och började se sig om efter utländska marknader. Priser på konsumtionsvaror steg och i branschen med monopol minskades produktivitet och arbetare avskedades. Vinster som tjänats genom höga monopolpriser investeras i servicebranscher som hotell, lyxbostäder och biografier i tal med att medelklassens stigande inkomster ökade efterfrågan på det.

Modernisering av jordbruket

Jordbruket är den viktigaste näringen i Indiens ekonomi. Det bidrog på tidigt femtiotalet till mer än hälften av nati

nalprodukten. 1989 hade andelen minskat till 35 procent. Mer än två tredjedelar av arbetskraften är anställd i jordbruket, som också förser industrin med viktiga råvaror.

Produktionen av spannmål ökade från 61 till 89 miljoner ton under åren 1949-50 till 1964-65. Det motsvarar en årlig genomsnittlig tillväxt på 2,9 procent. Men det var knappt snabbare än befolkningstillväxten. En stor del av tillväxten berodde på utökning av den sådda arealen.

Vid mitten av sextiotalet skedde en avgörande förändring då betoningen ändrades från sociala reformer till tekniska förbättringar. Det innebar större användning av moderna insatsvaror som handelsgödsel och möjligheter till billiga krediter, utvidgning av bevattning och prisstimulanser för jordbrukare att använda moderna jordbruksmetoder. Användning av högavkastande utsäden för vete och senare ris, som blev en del av den Gröna revolutionen, var också en viktig ingrediens i den nya politiken.

Ojämn utveckling

Jordbruksproduktionen nådde en tillväxttakt på genomsnittligt 2,7 procent mellan 1966 och 1989. Men tillväxt av matgrödor har begränsats till vissa områden och även i dem har vinsterna gått till rika och ganska välbärgade jordbrukare.

Dessutom har den nya tekniken inte lyckats höja tillväxttakten för andra matgrödor, speciellt balj- och oljeväxter. Nettoresultatet av den nya tekniken är att välståndet har koncentrerats till huvudsakligen fem delstater - Andhra Pradesh, Haryana, Punjab, Gujerat och Uttar Pradesh. De svarade för 90 procent av vete och ris som levererades till landets reservlager mellan åren 1975 och 1985. Av den totala ökningen av spannmål på 32 miljoner ton åren 1975 till 1985 kom hela 62 procent från dessa fem delstater, som har ökat sin andel av matproduktionen från 35 till 44 procent.

En tredjedel av den totala produktionsökningen för ris har också kommit från dessa delstater, som för närvarande producerar 24 procent av landets ris jämfört med bara 13 procent 1978. Traditionella risområden som Bihar, Kamataka, Kerala, Orissa, Tamil Nadu och Västbengalen har å andra sidan bara bidragit med 16 procent till

ökningen av risproduktionen och deras andel av det totala har sjunkit från 46,5 till 35,3 procent.

Ett fåtal vinnare

Ris och vete utgör 95 procent av Indiens rislager. Bara omkring 20 procent av jordbrukarna som äger omkring 25

Misär och medelklassens drömmar stada vid sida.

procent av åkermarken tjänade på regeringens politik. Det gäller i stort sett samma områden där de största offentliga investeringarna gjordes vid tiden för Englands styre i Indien. När den nya tekniken kom, glömdes andra områden nästan bort och där fortsätter jordbrukare att arbeta i omoderna halvfeodala förhållanden.

Under senare år har dessutom tillväxten i jordbruket börjat minska. Det erkändes nyligen i en rapport av regeringens ekonomiska rådgivare. I rapporten noteras att tillväxten i jordbruket låg "på 4 procent om året under den sjätte femårsplanen men har sjunkit till lite över 3 procent per år de första fyra åren av den sjunde planen. Än mer oroande är de stora variationer från år till år som visar att det indiska jordbruket fortfarande är beroende av väderleken".

Den ökade matproduktionen har knappt hållit takten med befolknings-

ökningen. Uppskattningar av tillgängligt spannmål per person och dag var 1980-1985 inte högre än de 480 gram som nåddes redan 1965. Vid den senaste nationella undersökningen av konsumtion (1983) uppskattades att nästan 37 procent av den indiska befolkningen konsumerar mindre än den nödvändiga mängden kalorier.

Men utveckling av jordbruk betyder inte bara att främja tillväxt, utan även jämlikhet och social rättvisa. Den nya jordbrukspolitiken har varit en begränsad framgång beträffande tillväxt, men har också haft en fördärlig effekt på jämlikheten och sysselsättningen på landsbygden.

Kapitalistiskt jordbruk

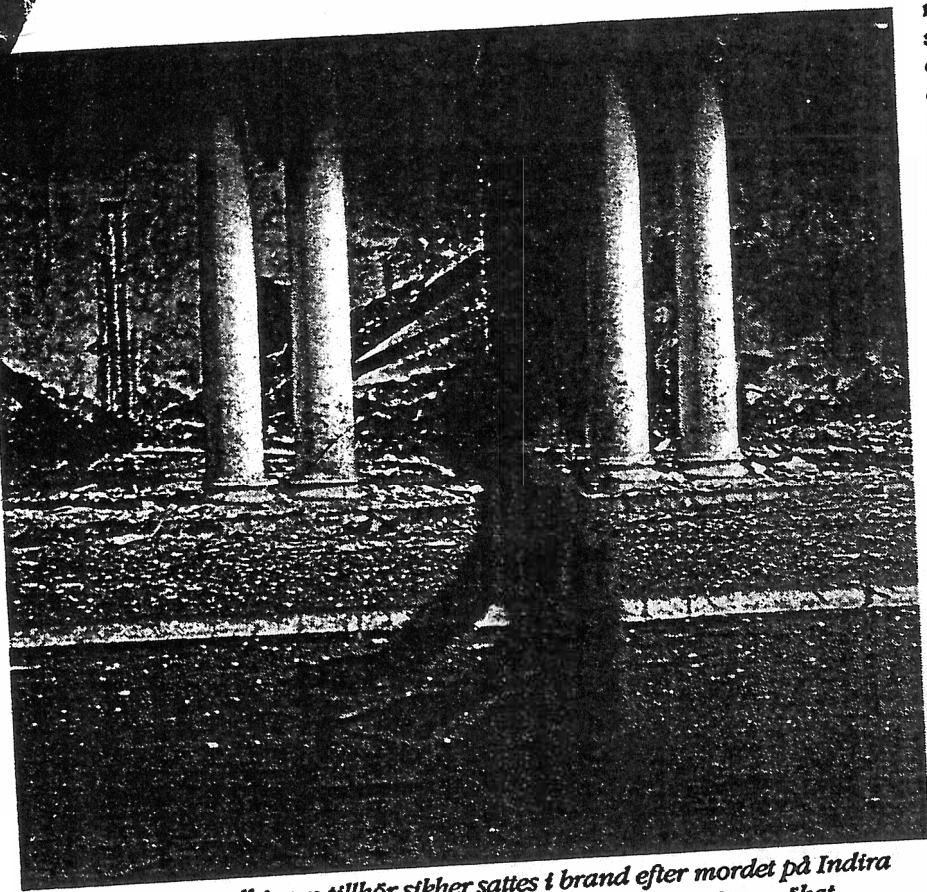
Politiken att uppmuntra kapitalism i jordbruket fördes på grund av att tidigare försök med jordreformer, kooperativ och andra sociala åtgärder i Indiens byar hade misslyckats. Godsägare och rika jordbrukare har med vinsterna från moderna utsäden och tillhörande teknik skaffat sig en stark ställning.

Tekniken var inte lämplig då det fanns ett överskott av arbetskraft och brist på kapital och handelsgödsel. Utländska krediter och konstgödsel tillhandahölls för att stimulera den kapitalintensiva tekniken. Men situationen på världsmarknaden förändrades dramatiskt med oljekrisen 1973 då konstgödsel blev dyrare.

Efter de första framstegen i produktionen mattades den gröna revolutionens krafter. Under åren 1962-65 till 1970-73 var tillväxten av jordbruksproduktionen i Punjab 8,54 procent, men den minskade under 1970-73 till 1980-83 till 5,48 procent. I Harayama minskade likaså tillväxttakten från 6,39 den första perioden till 3,68 procent den andra.

Typiskt nog har godsägarna och de rika jordbrukarna under de senaste fyra decennierna inte betalat någon direkt skatt utan investerat sina vinster i fast egendom i städerna. Enligt uppskattningar som nyligen gjorts ökade räntornas, arrendens och vinsters inkomstandel i jordbruket under de senaste tjugo åren från 7,8 till 11,4 procent av totala inkomster. Andelen som går till jordbruksarbetare, som är majoritet bland de fattiga, ökade däremot inte alls.

Landsbygdens fattiga, fattiga bönder och jordbruksarbetare, utgör nästan 60

Bostäder i New Delhi som tillhör sikher sattes i brand efter mordet på Indira Gandhi 1984. Sedan dess har etniska och religiösa motsättningar ökat.

procent av befolkningen och måste köpa sina dagligvaror, bland annat maten. De har på grund av inflationen drabbats av allvarliga minskningar av sina inkomster. En jämförelse mellan olika undersökningar om arbetskraften på landsbygden visar att penninglönerna har ökat mellan 1965 och 1975, men att reallönerna har minskat. Eftersom antalet dagar för anställning per år också har minskat har verkliga inkomster sjunkit än mer än reallönerna.

Koncentration av tillgångar

Tillgängliga uppgifter antyder dessutom en hög koncentration av mark-egendom, andra tillgångar och över-skott för försäljning i händerna på en minoritet. Enligt uppgifter från 1976-77 ägde 16 procent av familjerna 53 procent av den brukade åkermarken. Indiens riksbank uppskattade att de ägde 53,3 procent av alla tillgångar på landsbygden.

Krediter och andra förmåner från staten fördelas via marknaden. Till och med de små framgångarna från jordreformerna ser ut att ha gått förlorade. Med den första jordreformen gynnade

en del fattiga och marginaliserade jordbrukare, men senare tvingades de att inteckna eller helt enkelt sälja sin mark och bli jordbruksarbetare eller förena sig med den växande floden av invandrare till städernas svällande slumområden.

Orsaken är de fattiga jordbrukarnas ökade skuldsättning, som ofta förvärrats av torka eller översvämningar. Intecknad mark säljs till godsägare eller rika jordbrukare som också fungerar som penningutlånare på landsbygden. Dessa godsägare och rika jordbrukare använder stora egendomar och till och med allmän mark till sin egen fördel.

I många mindre utvecklade regioner fortsätter de att arrendera ut mark till torpare som betalar med pengar eller en bestämd andel av skörden. I rika delstater som Punjab, Haryana och västra Uttar Pradesh förekommer i dag i ökande grad att fattiga bönder som saknar redskap arrenderar ut sina små egendomar till sina rikare grannar.

Ökade klassklyftor

Regeringens politik på landsbygden i Indien har således lett till ett samhälle

med djupare klassklyftor. Å den ena sidan de rika som kontrollerar den överväldigande delen av tillgångarna och får större del av sina inkomster i form av arrenden och vinster. Å den andra sidan den stora majoriteten av lantarbetare med allt lägre inkomster. Denna koncentration av rikedom till en liten minoritet är den viktigaste orsaken till den begränsade efterfrågan på industrivaror på landsbygden i Indien.

Industrins ägare har gjort stora vinster och monopoliseringen har växt ännu mer. Samtidigt har utländskt kapital erövrat en större plats, speciellt i industrier som tillverkar konsumtionsvaror. Det slår sönder alla möjligheter att bygga en självförsörjande ekonomi.

Dessutom fortsätter arbetslösheten att stiga. Bland lantarbetare har den växt med fenomenal hastighet samtidigt som skuldsättningen på landsbygden har ökat. Frånvaro av utveckling innebär att feodalt tänkesätt i olika grader finns kvar i Indien. Människor identifieras och umgås fortfarande på grund av feodala egenskaper som religions- eller kasttillhörighet. Nyligen har spänningar ökat och fanatism och våld mellan olika etniska och religiösa samhällsgrupper har förekommit.

Jordreform nödvändig

Frågan om jordreform är därför fortfarande viktig. Den kommer att avskaffa markägare som bor i städerna, ge egendomsrätt till majoriteten av arbetande bönder och kväsa godsägarnas makt på landsbygden. Samtidigt kommer den att hjälpa till att sprida den nya tekniken jämnare över hela landet och skapa mer sysselsättning genom intensiv arbetsteknik och fler skördar för fattiga och mellanbönder.

Alla mått visar således att den kapitalistiska vägen till utveckling inte kan lösa Indiens svårigheter. För att åstadkomma en miljömässigt sund utveckling som tillfredställer människornas behov, är en radikal förändring av samhället och ekonomin nödvändig.

Kalim Siddiqui

Kalim Siddiqui är ekonom från Indien som för närvarande är knuten till centrum för utvecklingsstudier vid universitetet i Bergen i Norge.